

Pułtusk, dnia 14.06.2024 r.

dr hab. Iwona Klonowska prof. Akademii WSB
Akademia WSB w Dąbrowie Górniczej

**RECENZJA
ROZPRAWY DOKTORSKIEJ**

Pana mgr Adama Stankiewicza

Pt.: „Społeczno-edukacyjne funkcje Policji w narracjach trzech pokoleń policjantów.”, opracowanej pod kierunkiem promotora - dr hab. Mirosława Kowalskiego , prof. UZ

Przedmiotowa recenzja rozprawy doktorskiej zawiera szczegółowo uzasadnioną ocenę spełnienia warunków określonych w art. 13 ust.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017, poz.1789 ze zmianami), w związku z art.179 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 poz. 1669 ze zmianami).

Mając na względzie powyższe w recenzji poddano analizie przygotowaną rozprawę doktorską podejmując próby uzyskania odpowiedzi na postawione pytania:

- czy praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego,
- czy wskazuje na ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej,
- czy pozwala na sformułowanie wniosku o umiejętności tworzenia i weryfikowania założonych tez a także ich weryfikacji i dociekania naukowego.

1. UWAGI OGÓLNE

Rozprawa została zrecenzowana na podstawie pisma z dnia 24.04.2024 r. Przewodniczącego Senatu Uniwersytetu Zielonogórskiego - prof. dr hab. Wojciech Strzyżewski, w którym to piśmie poinformowano mnie o powołaniu mnie na recenzenta w przewodzie doktorskim mgr Adama Stankiewicza.

Rozprawa doktorska zatytułowana:

„ Społeczno-Edukacyjne funkcje policji w narracjach trzech pokoleń policjantów”.

składa się z pięciu obszernych rozdziałów, które poprzedza wstęp do rozprawy. Dysertację zamykają wnioski końcowe. Całość rozprawy zawiera 271 stron, w tym bardzo obszerna ponad trzydziestostronicowa bibliografia. Recenzowana dysertacja prezentuje autorskie wyniki badań, co wpływa pozytywnie na ogólną ocenę.

2. ZASADNOŚĆ PODJĘCIA BADAŃ

Tematyka jaką uczynił obszarem dociekań Doktorant jest niezwykle ważna i jak się wydaje niedoceniana w przestrzeni publicznej. Policja jako instytucja stojąca na straży bezpieczeństwa i porządku publicznego realizuje głównie zadania mieszczące się w obszarze, który nazwać można restrykcyjnymi, czyli przywraca zakłócony porządek i dba o to by nie był naruszany. Rozlicza i nakłada kary za jego zakłócenie.

W zadaniach policji są wprowadzane też działania profilaktyczne, które głównie realizują Wydziały Prewencji i komórki ds. nieletnich, jest to jednak niewielki obszar działalności Policji w stosunku do głównego spektrum aktywności tej instytucji.

Policja jest ponad stu tysięczną instytucją, która swym zasięgiem obejmuje nawet najmniejsze miejscowości, a jej funkcjonariusze znają podległy im teren. Taka infrastruktura daje możliwość kompleksowych oddziaływań na społeczności lokalne i współdziałania z nimi. Niestety badania zarówno wykonane przez Doktoranta jak i przeprowadzone przez I. Klonowską w publikacji „*„Uspołeczniające, profilaktyczne i resocjalizacyjne funkcje policji w perspektywie współczesnej pedagogiki resocjalizacyjnej”*”, wskazują na szereg czynników utrudniających realizację tego rodzaju działalności przez policję.

Kolejnym problemem jest postrzeganie policji przez społeczeństwo jako instytucji represyjnej co skutecznie utrudnia budowanie stałej współpracy na poziomie społeczności

lokalnych. Badania zarówno polskie jak i międzynarodowe wskazują na celowość współdziałania policji ze społeczeństwem i ogromną skuteczność w zwalczaniu przestępczości, a także budowania społeczeństwa obywatelskiego, jednak konieczna jest do tego w przestrzeni polskiej, zmiana myślenia o policji i jej roli, a także przekonaniu o konieczność współtworzenia jednej rzeczywistości. Tylko trwała obecność policjantów w życiu społeczności lokalnych realizowana poprzez np. działalność dzielnicowych opisanych przez I. Klonowską w publikacji pt. *„Dzielnicowy edukatorem w społecznościach lokalnych”*, daje realną możliwość współtworzenia bezpiecznego otoczenia ale także, co szczególnie ważne, realizacji działań profilaktycznych, edukacyjnych i resocjalizacyjnych w społecznościach lokalnych.

Policjant w świadomości społeczeństwa winien być postrzegany jako osoba zaufania społecznego, swoisty mentor, niczym nazywany przez I. Klonowską w przywołanej publikacji, „szeryfem” będącym ucieleśnieniem praworządności, sprawiedliwości, mentoringu, wreszcie aktywnego członka społeczności lokalnej, który je współtworzy, nie zaś ogranicza się do kontroli i rozliczania.

Taka filozofia wymaga wielu zintegrowanych działań na różnych płaszczyznach, zmierzających do zmiany postrzegania policji zarówno przez społeczeństwo, ale także zmiany podejścia wewnątrz samej policji, poprzez uczynienie możliwym realizacji służby w sposób pozwalający na „bycie” członkiem społeczności lokalnej.

Niewątpliwie rozprawa Pana mgr Adama Stankiewicza jest jednym z takich działań, które mogą przyczynić się do zmiany postrzegania policji i jej popularyzacji jako instytucji prospołecznej.

Tematyka pracy znalazła swoje odzwierciedlenie w kolejnych jej rozdziałach, które poświęcono analizie literatury a następnie problematyce badań własnych oraz wynikom tych badań i wnioskom.

To, co niewątpliwie najcenniejsze –to badania jakie przeprowadził Doktorant. Pozwoliły one na inne spojrzenie na zagadnienie budowania instytucji jako prospołecznej widzianej oczami tych, którzy ją tworzą.

Dodatkowym atutem badań jest ich kontekst wielopokoleniowy, ujęty poprzez trzy pokolenia badanych, co pozwoliło na dużo szersze spojrzenie na badane zagadnienie. Doktorant wziął pod uwagę różne doświadczenia, ilość lat służby, które niewątpliwie mają wpływ na postrzeganie policji przez pryzmat jej zadań, możliwości ale też ograniczeń.

To spojrzenie bardzo ciekawe i różne od dotychczas spotykanych w kontekście badanego zagadnienia. Zazwyczaj badania opierają się na specyfice służby, jej zadaniach i samej

doktrynie. Niewątpliwie badania przeprowadzone przez Doktoranta mają dużą wartość poznawczą dla badanego zagadnienia. Należy tu wspomnieć o roli promotora, który w tematyce pedagogiki resocjalizacyjnej jest uznanym badaczem czyniąc go mentorem dla Doktoranta.

3. OCENA MERYTORYCZNA I METODOLOGICZNA ROZPRAWY

Oceniam, że przedmiotowa praca doktorska mieści się w zakresie postawionych wymagań formalnych. Doktorant właściwie wyselekcjonował i wykorzystał zagadnienia związane z badanym zagadnieniem i wykorzystał w recenzowanej rozprawie.

Dysertacja Pana mgr Adama Stankiewicza jest rezultatem badań w odniesieniu do postawionego celu (poznawczego i praktycznego) badań, którym było:

„ (...) • cel poznawczy –**wydobycie głębi kontekstów biograficznych badanych, mających wpływ na istotę i znaczenie społeczno-edukacyjnej funkcji Policji;**

• cel praktyczny –**zapropozowanie rekomendacji dla polityków, liderów lokalnych społeczności, dotyczących uwzględnienia znaczenia, istoty edukacyjnej funkcji Policji jako organizacji prospołecznej** (w aspekcie procesu społecznego), działającej dla m.in. społeczności lokalnych (z jednej strony mogą one stać się szansą nowatorskiego podejścia w zakresie np. komunikatywności policji, a z drugiej potwierdzić lub zweryfikować dotychczasowy stan wiedzy o rolach/funkcjach policjantek/policjantów i Policji).” (s. 164)

Dysertacja składa się ze wstępu, trzech rozdziałów teoretycznych oraz rozdziału metodologicznego i rozdziału V zawierającego szeroki opis wyników badań. Pracę wieńczy dyskusja wyników, wnioski końcowe. W pracy znalazły się też akty prawne i ponad piętnastostronicowa bibliografia stanowiąca fundament części teoretycznej pracy doktoranta. Rozdział pierwszy dysertacji pt. „*Socjalizacja, resocjalizacja – teoria i koncepcje w naukach społecznych*” autor poświęcił zagadnieniom resocjalizacji uwzględniając retrospekcję historyczną. Przywołał najważniejszych teorii, które uczynił swoistym fundamentem dla własnych rozważań i refleksji naukowej w obszarze pedagogiki resocjalizacyjnej.

Doktorant opisał dwa nurty teoretyczne jak również tzw. „koncepcję wielodyscyplinową”. To szczególnie istotne, gdyż była ona pokłosiem oceny działań profilaktycznych jako nieskuteczne. Autor odwołał się w części teoretycznej do uznanych

autorytetów z zakresu resocjalizacji jak chociażby M. Konopczyński, co daje rzetelne podwaliny pod część badawczą rozprawy. W dysertacji opisał dokładnie twórczą resocjalizację, która wprost odwołuje się do potencjałów jednostki tak niezbędnych dla oddziaływań społeczno -wychowawczych. (...) „Twórcza resocjalizacja ukierunkowana jest na uaktywnienie tkwiących w człowieku jego potencjałów w taki sposób, aby został on readaptowany do aktualnych warunków społecznych. Ma on w sposób twórczy, przy zachowaniu akceptacji społecznej, dążyć do rozwiązywania sytuacji problemowych” (cyt.: str. 17).

Doktorant opisał także w pierwszym rozdziale zagadnienia kontroli małych grup społecznych w zakresie oddziaływań profilaktycznych. Wiele miejsca poświęcił niezwykle ważnym z punktu widzenia procesu wychowawczego środowiskom: rodziny i rówieśników nazywając je w tytule „ulicą”. Kolejny, drugi rozdział odwołuje się do specyfiki funkcjonowania policji jako instytucji, jej kontekstu historycznego i przemian jakim podlegała, zadań jakie wykonuje i strategii KWP jakie są opracowywane w celu nadania kierunku działań poszczególnym garnizonom policji z uwzględnieniem priorytetów będących odpowiedzią na potrzeby lokalnej społeczności.

W rozdziale tym autor skupił się także na kontekście historycznym. Opisał transformację związaną ze zmianami ustrojowymi w Polsce, które zapoczątkowały przebudowę policji z instytucji totalnej do jej prospołecznego charakteru.

Kolejny trzeci rozdział ma w ocenie recenzenta szczególne znaczenie, gdyż Doktorant odwołał się do roli policjanta jako współkreatora społeczności lokalnej w ujęciu społeczno-edukacyjnym. Opisano także kampanie i projekty realizowane w ramach działań prospołecznych policjantów. Obszar, na który Doktorant zwrócił szczególną uwagę, tak ważny w służbie policjanta, jest etyka zawodu wyznaczająca granice jego działania.

Część teoretyczna pracy jest dobrze opracowana, mająca rzetelne podwaliny i tworzą spójną całość.

Podsumowując, Pan mgr Adam Stankiewicz opracował trzy pierwsze rozdziały stanowiące teoretyczną do przeprowadzonych przez niego badań w sposób właściwy. Literatura do której się odnosi jest dobrze dobrana. Autor odwoływał się w swojej dysertacji, także do

aktów prawnych i innych dokumentów z zakresu funkcjonowania Policji co wskazuje na ich znajomość.

Ciekawym zabiegiem jest zaczerpnięcie inspiracji poprzez chociażby część tytułów rozdziałów z książki mojego autorstwa dotyczącej tematyki poruszanej przez Doktoranta, jednakże treści zamieszczone w poszczególnych rozdziałach różnią się. Traktuję to zatem jako inspirację i czerpanie z dostępnej literatury oraz zaciekawienie poruszonym przez mnie tematem. Niemniej jednak, dla transparentności naukowej sugerowałabym w przyszłości unikanie tożsamyh tytułów rozdziałów do innych twórców lub jasne zaznaczenie skąd owo zapożyczenie pochodzi tak by nie narażać się na sytuacje niejednoznaczne, wszak cytowanie innych jest naturalnym elementem prac naukowych.

W kolejnym rozdziale IV autor opisał metodologię badań własnych, gdzie rzetelnie uzasadnił wybór paradygmatu badawczego, orientacji metodologicznej i metod badawczych, a także przedstawił przedmiot i cele badań, problemy badawcze, metody, techniki i narzędzia badań własnych i organizację badań jak również charakterystykę terenu badań. Rozdział kończy charakterystyka grupy badawczej i kryterium doboru badań.

Ostatni piąty rozdział to niezwykle ciekawa analiza przeprowadzonych przez Doktoranta badań jakościowych. Relacje opisane przez badanych policjantów reprezentujących trzy pokolenia są niezwykle ciekawe i ogniskują się wokół następujących obszarów tematycznych:

- przebieg socjalizacji/edukacji (w tym poza i nieformalnej) koegzystencja społeczna oraz funkcjonowanie badanych w rodzinie pochodzenia i instytucjach edukacyjnych,
- postrzeganie funkcjonowania Policji (perspektywa Policji jako instytucji z przypisanymi jej funkcjami społeczno-edukacyjnymi w obliczu stałości i zmienności polityki państwa),
- relacje z innymi policjantami, społecznością lokalną, przedstawicielami instytucji samorządowych, rządowych i oświatowych,
- model społeczno-edukacyjnej funkcji Policji i strategii działania,
- własne aktywności w aspekcie zasad moralnych, hierarchii wartości oraz obowiązków/zobowiązań/powinności wynikających z pełnionej roli w środowisku lokalnym,
- cel i sens oraz znaczenie aktywności społeczno-zawodowych. Oczekiwania wobec własnej przeszłości/przyszłości społeczno -zawodowej.

Tak opisane i pogrupowane tematycznie badania pozwoliły na zbudowanie obrazu policji widzianego oczami jej funkcjonariuszy. Poznanie jej silnych i mocnych stron, bolączek i nadziei jakie mają policjanci oraz różnorodności w zakresie rozumienia chociażby prospołecznej funkcji Policji. Jedna z badanych mówi, że mandat jej zdaniem ma funkcję edukacyjną, inne osoby zaś tę funkcję widzą w aktywności poprzez kampanie i projekty edukacyjne. To też wskazuje jak wiele jest do zrobienia w budowaniu funkcji prospołecznej policji zarówno po stronie społeczeństwa jak i samych policjantów. Wypracowanie trwałej wizji działania jako instytucja prospołeczna to zadanie długotrwałe i wielopłaszczyznowe.

Niewątpliwie ta część rozprawy jest swoistym ukoronowaniem dociekań autora i wskazuje na jego wysoką świadomość wielości czynników, które należy uwzględnić w rzetelnej analizie oraz wiedzę z zakresu badanej tematyki. O ile część teoretyczna, każdej rozprawy pokazuje wnikliwość badacza w zgłębianiu zagadnienia, jego postrzeganie tematu, gotowość do poszukiwania wiedzy z badanego zakresu, a także proces doboru ostatecznych treści składających się na spójny obraz diskutowanych zagadnień lub rozterek towarzyszących doktorantowi, to część metodologiczna i wyniki badań ukazują proces wyłaniania zagadnień interesujących dla badacza i jego umiejętność do dokonywania analizy i syntezy danych zebranych. Ta część, jest w moim przekonaniu, największą wartością, każdej rozprawy, gdyż stanowi osobisty wkład badacza w rozwój nauki.

Merytorycznie dysertacja tworzy podstawy do dalszych analiz nad podjętymi problemami. Na podkreślenie zasługuje również solidna bibliografia.

W mojej ocenie, recenzowana dysertacja jest materiałem poznawczym, uporządkowanym i uzasadnionym, stanowiącym niewątpliwie znaczącą wartość poznawczą. Zawarte w niej wyniki badań naukowych są bardzo interesujące i powinny stanowić cenne źródło wiedzy w odniesieniu do problematyki zawartej w temacie rozprawy.

4. OCENA KONSTRUKCJI PRACY

Dokonując oceny konstrukcji pracy, należy zauważyć, że przyjęta struktura pracy umożliwiła przeprowadzenie wywodu. Praca zawiera wstęp, który wprowadził do zagadnień podejmowanej tematyki, wskazując jednocześnie na zasadność poruszanego tematu. Kolejno po sobie następujące rozdziały zakreślały tematykę opierając się na solidnej literaturze

przedmiotu. Bardzo istotne i wartościowe było umiejscowienie omawianej i badanej tematyki w literaturze przedmiotu. Takie usytuowanie tematu pozwoliło na wskazanie jego zakresu, kierunku dalszych działań i rodzaju podejmowanych rozwiązań. Niewątpliwie najcenniejszą częścią rozprawy są badania przeprowadzone przez autora, które pozwalają lepiej zrozumieć pracę policjantów w szczególnym ujęciu społeczno-edukacyjnym, oraz wielość zagadnień jakie towarzyszą tego rodzaju aktywności.

5. UWAGI KOŃCOWE

Pracę oceniam pozytywnie. Przeprowadzone badania i przedstawione wnioski mają charakter autorski i nowatorski.

Pan mgr Adam Stankiewicz podjął się ważnego i trudnego zadania. Badania jakie przeprowadził autor są odpowiedzią na potrzebę szerokiego wielopłaszczyznowego ujęcia badanego obszaru. Badania przeprowadzone przez Doktoranta są niezwykle ciekawe, wartościowe i nasycone podejściem prospołecznym, które w sposób dojrzały łączy je z wiedzą pedagogiczną- wychowawczą.

Udało się zdobyć materiał niezwykle cenny i ciekawy o dużej wartości badawczej co jest wielkim atutem rozprawy. Wyniki badań winny stanowić obszar dalszej analizy. Uzyskane wyniki pozwalają na dalsze budowanie przestrzeni do aktywności społeczno-edukacyjnych policji w środowisku lokalnym. Niewątpliwie są to badania, które potwierdzają rolę policji i policjantów w tej jakże ważnej sferze działania.

6. KONKLUZJA

W konkluzji należy podkreślić, że Doktorant wywiązał się z postawionych przed sobą zadań, natomiast w zakresie formalnych wytycznych kierujących pracą recenzenta

Oceniam, że:

- Praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego,
- Doktorant wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną w danej dyscyplinie naukowej,
- rozprawa uwiarygadnia umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Mając na względzie powyższe oceniam, że rozprawa jest samodzielną i oryginalną pracą naukową. Stwierdzam, że przedstawiona rozprawa odpowiada warunkom określonym w ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz.595, z późn.zm.).

Jako recenzent wnoszę o przyjęcie dysertacji Pana mgr Adama Stankiewicza na temat: „Społeczno-edukacyjne funkcje policji w narracjach trzech pokoleń policjantów”, do dalszego procedowania i proszę o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

dr hab. Sławo Klonowicz